

Publicat el 4-2-2007 a "Levante - EMV".

"... des del moment que els únics rastres de la seua vida estan ara en les meues mans, no es pot ni pensar que el deixes morir d'oblit. Ni a ell ni a cap d'aquells a qui dec una espurna d'identitat, a saber, els meus cognoms, les meues llengües, les meues creences, les meues ràbies, els meus desencaminaments, la meua tinta, ma sang, el meu exili. Sóc el fill de tots i cadascú dels meus avantpassats i és destí meu ésser, a canvi, el seu progenitor tardà." Amin Maalouf, fragment de la novel·la autobiogràfica 'Orígenes', traduït de l'edició castellana 'Orígenes', Alianza Editorial 2004

Reconstruccions: i 2, la recreació arquitectònica

Josep Maria Sancho i Carreres *

L'escriptor, amb aquest paràgraf dedicat al seu avi i a la resta d'avantpassats dels quals ha tingut notícia, ens mostra el compromís i la clarividència en la "*reconquesta -pacient, abnegada, aferrissada, fidel- en contra de la mort i de l'oblit*" dels seus orígens (esment amb el qual obríem el lliurament anterior "http://www.terracritica.org/articles.php?idioma=_v&article_id=379">Reconstruccions: 1, la distorsió identitària", Terra Crítica, Levante-EMV 17-09-2006). Per una part, s'obliga a recuperar tots els rastres i, d'altra, ho fa des de la consciència de les limitacions i responsabilitats en la reconstrucció de la seua 'pàtria familiar', fins el punt de presentar-se alhora 'fill' i 'progenitor tardà' dels personatges que rescata i recrea amb la seua ploma.

Doncs bé, això també val per a l'empenta de la societat i la tasca de l'arquitecte en la restauració arquitectònica: filla, alhora, de la minuciositat investigadora i de la interpretació pròpia, però rigorosa, del nostre temps. Inclusiu val per a les autoqualificades 'reconstruccions', atès que la responsabilitat i la intel·ligència –en forma d'encert, tot un do- no haurien de trobar recer en la comoditat i el prestigi de les venerables pedres, ni menys encara en les aparences de l'historicisme populista que tot ho emmascara. Més encara quan l'arquitecte té a les mans un material sensible i identitàri que no li pertany en exclusiva. Potser no puga verificar l'herència del passat, però ha de procurar l'autenticitat i coherència de la seua recreadora intervenció.

Aquesta introducció ve a compte de les polítiques patrimonials d'aparador on les reconstruccions arquitectòniques ofereixen els rèdits més segurs. D'exemple paradigmàtic, l'orquestrada restitució del '*claustre alt del Palau de l'Abat del Reial Monestir de Santa Maria de la Valldigna, temple espiritual, polític, històric i cultural,...*', així rebatejat pel president **Camps** en l'exhibició de trofeus portats de Torrelodones escenificada en el Palau de la Generalitat. Es tracta realment de les deu arcadetes de la galeria interior, a tres cares, de la planta noble del casalot gòtic. Per fi es veuran els fruits d'una croada recuperadora que, si es podia, s'havia de lliurar (sense l'acord polític, era legalment impensable) i que un portaveu qualificà '*d'una tasca patriòtica del poble valencià*' (?). A risc de semblar

antipatriotes, hauríem de relativitzar-ne la vàlua respecte de les escales i galeries de tants palaus gòtics o respecte de referents tipològics més rotunds, a quatre cares, del model de casa romana. També ens hem de reservar la capacitat d'objectar a qui de conseller no va nuar en 1998 un oferiment de la propietat per vint-i-cinc milions de pessetes i cinc anys després el va tancar, ja de president, per un milió d'euros i altres despeses al nostre càrrec. En tot cas, quan la bufa passe, si la reintegració anastilòsica (pedra a pedra) encaixa correctament i no se'ls hi va la mà reconstructora, serà interessant gaudir-ne.

D'haver-se inclinat per una simple i econòmica rèplica, el president no podria presentar-nos-la com a prova material del seu equívoc discurs: 'poc a poc estem reeditant la nostra història'. A l'igual que **Maalouf**, hauria d'haver dit 'recreant' i no utilitzar de fetitxe simbòlic l'autenticitat material mentre la política patrimonial rellisca pel tobogan de les aparences. A la vista està la modificació legal acabada d'imposar: superada la temptació de fer obligatòries les reconstruccions, s'anima a fer-les sempre que hi haja 'alguna' subsistència original, tot induint al mimetisme, sense cap prevenció respecte dels falsejaments historicistes.

A l'aparador mediàtic comencen a multiplicar-se indicadors del perill que açò suposa i la Valldigna n'és mostra i senyal. Així per exemple, la reconstruïda volta estrellada de l'aula capitular es manifesta esplèndidament i demostra un domini per la geometria i per la recomposició del trencaclosques, però resta privada de la seua funció estructural, suspesa d'un artifici de formigó armat ocult sota la coberta, de tot punt qüestionable com a model restaurador. Ara li toca el torn a la del castell de Montesa quan hi ha certes incògnites, cas de la desapareguda fenestració, que semblen insuperables. De la reconstrucció de les voltes de l'interior del presbiteri hom diria que és supèrflua, com també la recobertura del refectori, recentment consolidat, on l'auxili de l'arqueologia ha vingut després del projecte. Respecte de la Font dels Peixos, cal advertir que llueix plantada a la replaça del Monestir, en un lloc on, atesa l'arqueologia, es pot assegurar que no va estar-hi mai, com tampoc el camí que s'ha dit 'recuperar'. Per cert, al Jardí de Vivers on s'hi trobava, i en contraposició al classicisme de la portalada eclesial de 1697 que conforma l'escenari, s'ha deixat caure una nova pica de la qual emergeix una despitalada mare corbant-se a vora mar per tal de banyar el seu temorós xiquet, escultura modernista en bronze, concebuda en 1910! Obligatòriament impàvid, sant Isidre observa des del seu nínxol els desficiats efectes d'una separació marital (?) entre gent menys culta que qui el va encolomar en 1952 i qui s'oposà en 1970 al primer intent de trasllat.

Encara que siga per proximitat física, resulta obligatori esmentar el súmmum d'aquesta febre: la precipitada i lineal reedificació del pati renaixentista de l'Ambaixador Vic. Com que mereixeria tot un article, apuntarem que s'ha renunciat a l'objectualització museística en favor d'una impossible integritat arquitectònica, amb un resultat mistificador vers l'antic col·legi de Sant Pius V i vers la pròpia obra, per la ubicació, la disposició i el mimetisme, en un joc d'aparences que oculta, ací també, l'artifici metàl·lic de la reconstrucció. Ja posats, millor seria aplegar prompte al paroxisme, omplint-ho de quadres i expositors, com a

contenedor museístic més càlid que no l'espai gèlid que ara s'hi pot experimentar. A veure si al menys podem exclamar, com digué de Sagunt el reputat arquitecte **Antoni Gómez-Moreno**, mestre rigorós de la restauració contemporània: *València, relaxa't i frueix!*

Sembla evident que, ho diguen o no les lleis, hauria de procurar-se l'autenticitat i la coherència en les recreacions arquitectòniques del passat, tot i que siga per simple apel·lació professional. Però hi manca un contrast sociocultural de les actuacions patrimonials i, ara per ara, no s'observen resistències a aquesta febre reestructuradora endolcida pel bàlsam de l'antigor, com no siga les dels carreus 'torts' que fan burleta del remuntatge en 'l'únic' claustre del cenobi vallenc. No sembla importar massa, són pedres!

Imatge: Escultura substituïda de la Font dels Peixos, traslladada des del Jardí dels Vivers de València al monestir de Simat de la Vallidigna.

* Arquitecte-Urbanista, especialitzat en patrimoni arquitectònic

Fitxer baixat de <http://www.terracritica.org>